

بررسی رابطه عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال

سرهنگ علیرضا حمیدی ^۱	۹۰/۱/۲۷	تاریخ دریافت:
قدرت اله عباسی ^۲	۹۰/۳/۷	تاریخ پذیرش:
سرگرد رجبعلی پاکزاد ^۳		
سید قاسم بهشتی ^۴		

چکیده

موضوع امنیت و چگونگی تحقق و تامین آن از مقوله های شایان توجه در هر جامعه ای می باشد. عوامل مختلفی در جامعه باعث ناامنی و برهم خوردن نظم اجتماعی می شود. یکی از این عوامل رفتارهای ضد اجتماعی و انحرافی در مراسم چهارشنبه آخر سال می باشد که می تواند عاملی برای تهدید احساس امنیت عمومی باشد، لذا هدف این پژوهش بررسی رابطه عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی در مراسم چهارشنبه آخر سال می باشد. این پژوهش یک پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی بوده که جامعه آماری آن را کلیه افراد شرکت کننده در مراسم چهارشنبه سوری سال ۸۹ تشکیل می دهند. حجم نمونه شامل ۵۲۹ نفر از شرکت کنندگان این مراسم بودند که به روش نمونه گیری در دسترس توسط مشاوران و مددکاران مراکز مشاوره سراسر کشور انتخاب شدند. در این پژوهش برای گردآوری داده ها از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که دارای سه بعد عملکرد خانواده، تهییج طلبی و گرایش به رفتار ضد اجتماعی می باشد. روایی این پرسشنامه با استفاده از نظرات اساتید صاحب نظر در این حوزه مورد تایید قرار گرفته و پایایی هر یک از ابعاد آن با روش آزمون الفای کرونباخ مورد سنجش و قابل قبول ارزیابی شده است. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته های این پژوهش نشان داد که:

- بین عملکرد خانواده و رفتارهای ضد اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۱- دانشجوی دکتری امنیت و مدیر کل مشاوره و مددکاری ناجا
Email: Hamidifar_alireza@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد مشاوره خانواده

۳- کارشناس ارشد روانشناسی اداره کل مشاوره و مددکاری ناجا

۴- کارشناس ارشد جامعه شناسی

- بین ویژگی شخصیتی تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- همچنین عملکرد خانواده و تهییج طلبی می تواند پیش بین کننده های مناسبی برای رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال باشد.

واژه های کلیدی:

عملکرد خانواده، تهییج طلبی، رفتارهای ضد اجتماعی، مراسم چهارشنبه آخر سال

امروزه موضوع امنیت و چگونگی تحقق و تامین آن از مقوله های شایان توجه در هر جامعه ای می باشد. این مقوله به عنوان یکی از حساسترین و مهمترین موضوعات در زندگی اجتماعی انسان ها است. بدون شک هیچ عنصری برای پیشرفت و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعداد های آن مهمتر از عنصر امنیت و تامین آرامش در جامعه نیست. یکی از عوامل تاثیر گذار در امنیت اجتماعی احساس امنیت است. احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می شود. در واقع زمانی فرد احساس امنیت می کند که خطری جان، مال و سلامتی وی را در جامعه و تعاملات اجتماعی مورد تهدید و تعرض قرار ندهد. احساس امنیت به عنوان یک متغیر اجتماعی می تواند تحت تاثیر عوامل متعدد فردی و اجتماعی قرار گیرد (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶).

رفتارهای ضد اجتماعی که گاهی اوقات در مراسم چهارشنبه آخر سال دیده می شود می تواند عاملی برای تهدید امنیت و احساس امنیت باشد چرا که، حتی در صورت کنترل آن، به عنوان آتش زیر خاکستر، مسئولان امنیتی را همواره دل نگران می سازد. در یک دهه اخیر اگرچه این مراسم از طرفی، با کارکرد های مثبتی چون همبستگی اجتماعی، انسجام ملی و شکل گیری احساسات مشترک همراه بوده است از طرف دیگر، با کارکرد های منفی نیز روبرو بوده است. در سال های نه چندان دور مردم این مراسم را بدون مشکل با ابراز شادی برگزار می کردند. متأسفانه در چند سال اخیر این مراسم به انحراف کشیده شده است و به یکی از ناآرام ترین شب ها و یک عامل مهم بر هم زننده نظم و امنیت عمومی تبدیل شده است. رفتارهای انحرافی در مراسم چهارشنبه آخر سال را می توان به عنوان یک موضوع امنیتی و بحرانی مطرح کرد که در روند حرکت جامعه شرایط غیر معمول و غیر متعارفی به وجود آورده است (عزیزی و همکاران، ۱۳۸۷).

رفتار ضد اجتماعی از موضوعات مورد علاقه روان شناسان اجتماعی می باشد. این رفتارها اشاره به اعمالی مثل تحمیل آسیب جسمی یا روانی به مردم یا اموال و دارایی آنان دارد. این رفتارها اغلب به دو صورت تهاجمی و غیر تهاجمی که شامل شکل های مختلفی از رفتارهای خشونت آمیز، سرقت، صدمه به اموال مردم، نقض قانون، تجاوز و رفتار تهدید آمیز انجام می شود (گروتونت و همکاران، ۲۰۰۶).

میش و ولف (۱۹۹۹، به نقل از پاز، ۲۰۰۶) رفتارهای ضد اجتماعی را به عنوان اعمال

Archive of SID

و نگرش های سنی نامناسب که انتظارات خانواده، هنجارهای اجتماعی و حقوق یا اموال شخصی را نقص می کند، تعریف می کنند. نظریه پردازان مختلفی به طبقه بندی رفتارهای ضد اجتماعی پرداخته اند. آنها با استفاده از عوامل مختلفی چون خصوصیات روانی فردی، والدین، خانواده، مدرسه، همسالان، محله به پیش بینی عضویت افراد در طبقه بندی رفتارهای ضد اجتماعی پرداخته اند. در همین راستا لوئبر (۱۹۸۲، به نقل از تامپست، ۲۰۰۷) دو نوع رفتار ضد اجتماعی آشکار و پنهان را مشخص می کند. رفتار ضد اجتماعی آشکار شامل پرخاشگری، ستیزه جویی و نزاع بیش از حد، سرپیچی از قانون و رفتار ضد اجتماعی پنهان که عمدتاً به صورت پنهان به اجرا در می آید شامل دروغ گفتن، دزدی، پرسه زدن، استفاده از مواد مخدر و تخریب اموال عمومی می باشد. لوئبر و همکارانش نوع سوم از رفتارهای ضد اجتماعی را نیز مشخص کرده اند که شامل سرپیچی از قانون، اعتراض و رفتارهای مبارزه جویانه می باشد.

طرح مسئله

مطالعات زیادی به بررسی رفتارهای ضد اجتماعی و عوامل موثر در آن پرداخته اند و تلاش کرده اند تا به این سوال پاسخ دهند که چرا افراد مرتکب رفتارهای ضد اجتماعی می شوند (برآن، ۲۰۰۲). محققان دریافتند که محیط خانوادگی مثل ساختار خانواده، کنترل والدینی و روابط والدین یکی از عواملی است که می تواند در توسعه و حفظ رفتارهای ضد اجتماعی نقش داشته باشد. این بررسی ها نشان دادند که عامل خانواده ارتباط معنی داری با رفتارهای ضد اجتماعی دارد.

گریفین و همکارانش (۲۰۰۰) دریافتند که کودکانی که از الکل و سیگار استفاده می کردند و در رفتارهای پرخاشگرانه و ضد اجتماعی شرکت داشتند دارای عملکرد و ساختار خانوادگی ناکارآمدی بودند. کودکان دارای خانواده تک والدی به میزان بالایی در رفتارهای مشکل آفرین و کودکان دارای کنترل والدینی مثبت کمتر در رفتارهای ضد اجتماعی شرکت داشتند. مالت (۲۰۰۷) در پژوهشی که به بررسی رابطه بین محیط خانوادگی و رفتارهای ضد اجتماعی و پرخاشگرانه دانش آموزان سنین ۱۲ تا ۲۰ سال پرداخت دریافت افرادی که نمره بالا در رفتارهای ضد اجتماعی و پرخاشگری داشتند دارای رابطه والد فرزندی ضعیف و کنترل والدینی پایینی بودند. لارسن و همکارانش (۲۰۰۸) در تحقیقی که

به بررسی نقش روابط منفی پدر و مادر با رفتار ضد اجتماعی پرداختند، دریافتند که احساس منفی پدر و مادر نسبت به فرزندان میانجی شرایطی برای تمایل به رفتارهای ضد اجتماعی می باشد. براد فورد و همکارانش (۲۰۰۴) در یک تحقیق بین فرهنگی دریافتند که بین روابط والد کودکی با رفتار ضد اجتماعی نوجوانان در فرهنگ های مختلف رابطه دیده می شود.

برینانت و کرکنبرگ (۱۹۸۰) در مطالعه ای که در آن ۵۰ مادر به همراه دختران شان شرکت داشتند، دریافتند که پاسخگو بودن مادر نسبت به نیازهای فرزند با کاهش رفتار ضد اجتماعی فرزندان و افزایش رفتارهای قابل قبول اجتماعی آنان ارتباط دارد. علاوه بر آن، مستر و همکارانش (۲۰۰۱، به نقل از جیلت، ۲۰۰۶) در پژوهشی که روی ۷۳۳ دختر و پسر اسپانیایی انجام دادند، دریافتند رفتارهای قابل قبول اجتماعی ارتباط معنی داری با ادراک نوجوان از روابط پدر و مادر دارد. وقتی نوجوانان ارتباط شان را با والدین مثبت و حمایتی ارزیابی می کنند، سطح بالایی از رفتارهای قابل قبول اجتماعی نشان می دهند. همچنین، نتایج تحقیق گروتونت و همکارانش (۲۰۰۶) نشان می دهد که بدرفتاری دوران کودکی در خانواده می تواند یکی از عوامل پیش بینی کننده رفتار ضد اجتماعی باشد.

یکی دیگر از عواملی که در رفتارهای ضد اجتماعی نقش دارد ویژگی های شخصی است (بر آن، ۲۰۰۲). هیجان خواهی به عنوان یک ویژگی شخصیتی که پایه ارثی و ژنتیکی دارد می تواند در بروز رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال نقش داشته باشد، این ویژگی شخصیتی به طور گسترده ای به وسیله زاگرمین مورد بررسی قرار گرفته است. زاگرمین (۱۹۹۴) هیجان خواهی را به عنوان میل به احساسات و تجربیات متنوع، تازه و پیچیده و تمایل به خطر پذیری فیزیکی، اجتماعی، قانونی و مالی تعریف می کند. او معتقد است که افرادی که دارای هیجان خواهی بالایی هستند اعمال و فعالیت های شان در سطح بالای برانگیختگی مغزی است آنها به انجام فعالیت هایی ترغیب می شوند که سطح برانگیختگی را افزایش دهد. افراد هیجان خواه، به تحریکات شدید و متنوع نیاز داشته و دست به هر فعالیتی می زنند تا به سطح بهینه ای از تحریک برسند. این افراد در پی جستجوی محیطی هستند که برایشان فرصت هایی برای ابداع، تحریک غیر قانونی و ملحق شدن به گروه همتایان منحرف فراهم سازد. شرکت در مراسم چهارشنبه آخر سال یکی از تحریکاتی است که می تواند فرد هیجان خواه را به سطح بهینه از تحریک نزدیک کند.

روزنیلوم (۲۰۰۳) در پژوهش خود نشان داد که افراد دارای هیجان خواهی بالا بیشتر از

Archive of SID

افراد دارای هیجان خواهی پایین دست به رفتارهای پر خطر اجتماعی می‌زنند و کمتر به ارزیابی رفتارهای پر خطر خود می‌پردازند. هنسب و بریویک (۲۰۰۱) در پژوهشی به بررسی رابطه بین هیجان خواهی و رفتارهای پرخطر در میان ۳۶۰ دانش آموز ۱۲ تا ۱۶ سال در نروژ پرداختند. در این پژوهش آنها رفتارهای پرخطر مثبت را شامل رفتارهایی مثل کوهنوردی، کایاک و قایق سواری و رفتارهای پرخطر منفی را شامل رفتارهایی مانند جرم و فعالیت های اجتماعی غیر قابل قبول مثل مصرف مواد و دزدی از مغازه تعریف کردند. آنها دریافتند که بین هر دو رفتار پرخطر با هیجان خواهی رابطه مثبتی وجود دارد. نتایج تحقیق مازولوسکی و همکاران (۲۰۱۱) نشان می‌دهد که هیجان خواهی همواره با رفتارهای پرخطر در تعامل می‌باشد. آنها دریافتند که در بین ۴۰۶ دانش آموز ۱۲ تا ۱۷ ساله بین سطوح بالای هیجان خواهی با رفتارهای پرخطر رابطه وجود دارد. مهربانی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی که در مورد پیش بینی رفتارهای پرخطر و عوامل جمعیت شناختی در دانشجویان انجام دادند، دریافتند که هیجان خواهی نقش به‌سزایی در رفتار پرخطر دارد. نتیجه تحقیق گودرزی و شیرازی (۱۳۸۴) نیز نشان می‌دهد که تجربه جویی، هیجان طلبی و تنوع طلبی با رفتارهای پرخطر از جمله لغزش، خطا و تخلفات رانندگی همبستگی مثبت و معنادار دارد.

با توجه به اینکه اعمال و رفتارهای ضد اجتماعی در مراسم چهارشنبه آخر سال می‌تواند عاملی برای تهدید احساس امنیت اجتماعی باشد و از آنجا که پیشگیری از وقوع جرم، انحرافات اجتماعی و رفتارهای نابهنجار در این مراسم به منظور بهبود محیط زندگی جمعی و خانوادگی به عنوان یکی از دغدغه‌های جامعه می‌باشد. لذا این پژوهش در پی بررسی رابطه عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال می‌باشد.

ادبیات موضوع

نظریه سیستمی خانواده

دیدگاه سیستمی خانواده بر این باور است که افراد را از طریق ارزیابی تعامل هایی که بین اعضاء خانواده صورت می‌گیرد بهتر می‌توان شناخت. رشد و رفتار یک عضو خانواده به طور جدایی ناپذیری با افراد دیگر در خانواده ارتباط متقابل دارد. نشانه‌های اختلال اغلب به صورت ابراز یک رشته عادت‌ها و الگوهای درون خانواده برداشت می‌شود. بنابراین، مشکل

تشخیص داده شده افراد خانواده فقط نشانه ناسازگاری، تاریخچه و رشد روانی اجتماعی او نیست، بلکه نشانه آن است که سیستم چگونه عمل می کند. این دیدگاه بر این فرض استوار است که رفتار مشکل ساز درمانجویان می تواند به صورت زیر فرض شود:

- ۱- وظیفه یا هدفی را برای خانواده داشته باشد؛
- ۲- به صورت غیر عمدی توسط فرایند خانواده حفظ شده باشد؛
- ۳- حاصل ناتوانی خانواده در عمل کردن به نحو ثمر بخش باشد؛
- ۴- نشانه الگوی کژکاری باشد که در بین نسل های خانواده به ارث رسیده باشد.

چون خانواده واحد تعاملی است که مجموعه صفات خاص خودش را دارد، ارزیابی دقیق مسائل فرد بدون مشاهده کردن تعامل سایر اعضای خانواده و موقعیت های گسترده تری که فرد و خانواده در آن زندگی می کنند غیر ممکن است. بررسی پویای های درونی فرد بدون در نظر گرفتن پویای های میان فردی تصویر ناقصی به بار می آورد (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۰۷)، ترجمه برواتی و همکاران (۱۳۸۹). طبق همین دیدگاه ویلیام گود با استعانت از مفهوم آنومی و تعمیم آن به نهاد خانواده به عنوان مهمترین آژانس اجتماعی کننده ساختار خانواده، سازمان و انگاره های آن را کلیدی برای شناخت شخصیت و رفتار فرد پرورش یافته در آن تلقی می کند و هرگونه نابسامانی و بی سازمانی در این نهاد و ساختار آن را در بروز توسعه و تکوین شخصیت بزهکار دخیل می داند. او معتقد است خانواده کانون و هسته اصلی تشکیل اجتماعی و به عنوان یک سیستم کوچک اجتماعی است که زیر بنای جامعه بزرگتری را فراهم می کند و هنجارها و ارزش های حاکم بر آن بر تک تک افراد آن تاثیر قاطعی دارد. شناخت سازمان و انگاره های خانواده می تواند به عنوان کلیدی برای شناخت و رفتارهای فرد پرورش یافته در آن تلفی گردد، زیرا بدون تردید خانواده مهمترین علت پیدایش شخصیت فرد محسوب می شود.

الیزابت هارلواک نیز چون ویلیام گود منشأ نابهنجاری را در محیط فامیلی و در ساختار خانوادگی جستجو می کند و آن را معلول نحوه تربیت، مکانیسم های جامعه پذیری خانواده و نیز چگونگی و کیفیت رشد شخصیت کودک در خانواده می داند. او معتقد است نگرش ها و عقاید والدین نیز از موثرترین عوامل در خلال اجتماعی شدن و شخصیت فرد می باشد. این نگرش ها گاه زیان بار و آسیب رسان برای کودک می باشند و ممکن است درسازگاری های نامناسب بعدی در زندگی کودک منشاء اثر باشد. طرد های والدین، حفظ

و نگره داری بیش از حد، تسلط و نگرش های مشابهی از این دست غالباً در ظهور الگوهای رفتاری نامناسب دخیل هستند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

لاونولت نیز تلاش کرده است با ربط دادن رفتارهای آسیب زای خانواده در شکل گیری رفتارهای نابهنجار اعضاء، تعیین کننده های ساختاری رفتار نابهنجار در خانواده را توضیح دهد. او در خصوص نقش رفتارهای آسیب زای خانواده در شکل گیری رفتار نابهنجار متذکر می شود که تجربیات اولیه زندگی در چگونگی رفتار موثر بوده و خانواده اولین گروه و نهادی است که زمینه و شرایط چنین تجربیاتی را فراهم می نماید. لذا توجه به روابط میان اعضاء خانواده و تاثیرات متقابل این کنش ها امری مهم و قابل توجه می باشد. لاونولت مهمترین عوامل رفتاری آسیب زای خانواده را که در پیدایی و پیدایش رفتارهای نابهنجار اعضاء خانواده دخیل هستند را شامل: (۱) تنبیه، شدت عمل بیش از حد و سخت گیری افراطی (۲) زیاده روی در ابراز محبت، مراقبت و محافظت بیش از حد (۳) توقعات نامعقول و انتظارات نابجا از فرزندان (۴) نظم و انضباط نامعقول و افراطی می داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

نظریه تهییج طلبی زا کرمن

نتایج بسیاری از پژوهش ها حاکی وجود برخی از ویژگی های شخصیتی در بروز رفتارهای ضد اجتماعی است. در این میان به عواملی بر می خوریم که سهم بیشتری دارند. یکی از عوامل سرشتی تاثیر گذار در رفتارهای ضد اجتماعی که بعنوان متغیر شخصیتی برای آن پایه های زیستی شناخته شده وجود دارد تهییج طلبی نام دارد. زا کرمن تهییج طلبی را به عنوان یک متغیر خلقی دارای پایه زیستی در نظر می گیرد که بازتاب تفاوت های فردی در سطح بهینه برپایی است. طی دو دهه گذشته تهییج طلبی بعنوان یک سازه مهم برای انواع رفتارها مورد توجه قرار گرفته است. مبنای نظری تهییج طلبی بعنوان بعد زیستی شخصیت در طول سال ها تغییر یافته است تا حدی که یافته های زیست شناختی جدید را نیز در بر می گیرد. زا کرمن چهار عنصر اصلی تهییج طلبی را مشخص کرده است که عبارتند از:

- تهییج طلبی و ماجراجویی این عامل بیانگر ویژگی خاصی است که در آن فرد می کوشد تا از طریق فعالیت ها و ورزش های مهیج و خطرناک هیجان دلخواه را کسب کند. مانند: چتر بازی، غواصی و سقوط آزاد.

• تجربه طلبی؛ این عامل شامل جستجوی برپایی از طریق سبک های مختلف زندگی است. مانند: مسافرت، موسیقی، نقاشی، یا سبک زندگی ناهمراست با جماعت

• بازداری زدایی؛ این عامل بیانگر نیاز به جستجوی بی قیدی در فعالیت های اجتماعی بازداری نشده می باشد.

• ملال پذیری؛ این عامل نمایانگر بیزاری فرد از تجربه های تکراری مانند کار یکنواخت یا ملاقات با افراد کسل کننده و بی قراری زیاد در شرایط ثابتی است که فرد نمی تواند از آن بگریزد.

بسیاری از پژوهش ها نشان داده اند که تهییج طلبی با بازتاب سوگیری برقی پوست، واکنش کر تکس (وابسته های شیمیایی خاص) علائق تحصیلی و استعدادها، گرایش به مصرف الکل، مواد مخدر و گرایش به تجربه های جنسی ارتباط دارد (شولتز و شولتز، ۲۰۰۵ ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۵). تسوآنگ، بور و فلمینگ (۱۹۸۵)، به نقل از گودرزی و شیرازی، (۱۳۸۴) معتقدند تمایل افراد تحریک جو به درگیر شدن در رفتارهای پر مخاطره یک مکانیزم دفاعی است که احساس ناکامی، اضطراب و یاس را التیام می بخشد. برانگیختن یک موقعیت پر مخاطره موجب افزایش ارزش شخصی افراد تحریک جو می شود و از این طریق آنها یک احساس موفقیت به دست می آورند.

فرضیه های تحقیق

- ۱- بین عملکرد خانواده با رفتارهای ضد اجتماعی شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال رابطه وجود دارد.
- ۲- بین تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال رابطه وجود دارد.
- ۳- عملکرد خانواده و تهییج طلبی می تواند پیش بین کننده های خوبی برای رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال باشند.

روش تحقیق

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می باشد که رابطه بین متغیرهای ملاک و پیش بین را مورد بررسی قرار می دهد.

جامعه آماری، حجم نمونه، و شیوه نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش کلیه افراد شرکت کننده در مراسم چهارشنبه سوری سال ۱۳۸۹ می باشد که از این میان ۵۲۹ نفر به عنوان نمونه آماری پژوهش توسط مشاوران و مددکاران مراکز مشاوره وابسته به نیروی انتظامی در سراسر کشور به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

ابزار جمع آوری و گردآوری اطلاعات در این پژوهش یک پرسشنامه محقق ساخته بود، این پرسشنامه ۳۰ سوالی شامل سه بعد زیر می باشد که به صورت لیکرتی چهار گزینه ای از کاملا موافقم = ۴ تا کاملا مخالفم = ۱ تهیه شده است. ابعاد این پرسشنامه عبارتند از:

۱- عملکرد خانواده. در این تحقیق عملکرد خانواده شامل سوال هایی از قبیل تنبیه، سخت گیری افراطی والدین، زیاده روی در ابراز محبت، مراقبت و محافظت بیش از حد، توقعات نامعقول و انتظارات نابجا از فرزندان، نظم و انضباط نامعقول و افراطی می باشد نمره بالای این بعد نشان دهنده عملکرد منفی و ناکار آمد خانواده می باشد.

۲- تهییج طلبی. در این تحقیق برای بررسی تهییج طلبی از ترکیبی از سوالات مربوط به تجربه طلبی، هیجان زدگی، ماجراجویی و بازداری زدایی متناسب با اعمال مراسم چهارشنبه سوری استفاده شد که نمره بالا نشان دهنده تهییج طلبی بالا می باشد.

۳- رفتارهای ضد اجتماعی. شامل سوال هایی در مورد تمایل به انجام اعمالی مانند تخریب اموال و مکان های عمومی و پرخاشگری بود و نمره بالا در این بعد نشان دهنده رفتارهای ضد اجتماعی بالا می باشد.

در این پژوهش برای بررسی پایایی این پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آن به ترتیب برای ابعاد عملکرد خانواده ۰/۸۹، تهییج طلبی ۰/۷۸، و رفتارهای ضد اجتماعی ۰/۸۵، به دست آمده است. همچنین، برای بررسی روایی پرسشنامه از نظرات اساتید صاحب نظر در این زمینه استفاده شد و سوال های نامربوط و ناهمخوان با پژوهش حذف گردید.

یافته های تحقیق

با توجه به اطلاعات به دست آمده از ۵۲۹ نفر از شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر

جدول شماره ۱: فراوانی جنس و وضعیت تاهل شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال

مشخصات	فراوانی	درصد
مرد	۵۱۲	۹۶
	۱۷	۴
زن	۴۷۵	۸۹
	۵۴	۱۱

همانطور که از جدول شماره ۱ مشاهده می شود ۹۶ درصد از شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال مرد و ۴ درصد آنها زن بوده که ۸۹ درصد مجرد و ۱۱ درصد آنها متاهل می باشند که علت آن را می توان به شدت مخاطره آفرینی پسران نسبت به دختران و حضور بیشتر آنان در اجتماعات و درگیری نسبت داد.

جدول شماره ۲: فراوانی سن شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال

مشخصات	فراوانی	درصد
۱۹-۱۵ سال	۲۲۷	۴۳
۲۴-۲۰ سال	۱۹۴	۳۷
۲۹-۲۵ سال	۱۰۸	۲۰

همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می شود ۴۳ درصد از شرکت کنندگان بین سن ۱۵ تا ۱۹ سال، ۳۷ درصد بین ۲۰ تا ۲۴ سال و ۲۰ درصد بین ۲۵ تا ۲۹ سال بودند. همانطور که مشاهده می شود بیشترین درصد را گروه نوجوانان به خود اختصاص دادند. که علت آن را می توان به شدت تهییج طلبی این گروه سنی در مقایسه با سایر گروه سنی نسبت داد.

جدول شماره ۳: ضریب همبستگی ساده بین عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی در کل نمونه (۵۲۹ نفر)

رفتارهای ضد اجتماعی		کل نمونه		نمونه
P	r	انحراف معیار	میانگین	متغیرها
$p < 0/000$	۰/۵۹	۳/۷۷	۱۱/۰۸	عملکرد خانواده
$p < 0/000$	۰/۶۷	۳/۳۳	۱۰/۵۳	تهییج طلبی

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می شود، ضریب همبستگی ساده بین تهییج طلبی و عملکرد خانواده با رفتارهای ضد اجتماعی در کل نمونه به ترتیب برای عملکرد خانواده برابر با ۰/۵۹ ($p < 0/000$) و تهییج طلبی برابر ۰/۶۷ ($p < 0/000$) می باشد، که حاکی از رابطه

جدول شماره ۴: تحلیل رگرسیون به منظور تعیین نقش متغیرهای پیش بین عملکرد خانواده و تهییج طلبی در تبیین واریانس با رفتار ضد اجتماعی به روش ورود

P	F	میانگین مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییر
p<۰/۰۰۰	۲۴۷/۶۱	۱۴۰۴/۶۴	۲	۲۸۰۹/۲۹	رگرسیون
		۵/۶۷	۵۲۷	۲۹۷۸/۲۱	مازاد
			۵۲۹	۵۷۸۷/۵۱	کل

نتایج جدول ۴ نشان می دهد که نسبت F تحلیل رگرسیون با رفتارهای ضد اجتماعی از روی عملکرد خانواده و تهییج طلبی معنادار است. به عبارت دیگر، عملکرد خانواده و تهییج طلبی واریانس رفتارهای ضد اجتماعی را تبیین می کنند.

جدول شماره ۵: نتایج ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بین عملکرد خانواده و تهییج طلبی در تبیین واریانس با رفتار ضد اجتماعی

p	t	B	B	متغیرهای پیش بین
p<۰۰۰	۵/۹۱	۰/۲۵	۰/۲۲	عملکرد خانواده
p<۰۰۰	۱۱/۶۸	۰/۵۰	۰/۴۹	تهییج طلبی

$$R = ۰/۷۰, R = ۰/۴۹$$

همان طور که در جدول ۵ مشاهده می شود، ضریب همبستگی چند گانه بین نمره های پیش بینی شده $\hat{Y}$ ها و Y ها (ترکیب خطی از X ها) و نمره های مشاهده شده بین عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی در شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال برابر با ۰/۷۰ به دست آمده است، که حاکی از این است که ۴۹ درصد از تغییر در رفتارهای ضد اجتماعی حاصل عملکرد خانواده و تهییج طلبی می باشد. ضرایب رگرسیون نشان می دهد که از بین متغیرهای پیش بین داده شده به معادله رگرسیون عملکرد خانواده و تهییج طلبی پیش بین کننده مناسب رفتارهای ضد اجتماعی هستند، که مقادیر t به دست آمده برای عملکرد خانواده ۵/۹۱ ($p < ۰/۰۰۰$) و تهییج طلبی ۱۱/۶۸ ($p < ۰/۰۰۰$) و مقادیر β (ضرایب استاندارد) این متغیرهای پیش بین به ترتیب ۰/۲۵ و ۰/۵۰ به دست آمده اند که معنادار می باشد.

بحث و نتیجه گیری

یافته های به دست آمده از تحقیق حاضر نشان می دهد که بین عملکرد خانواده و تهیج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی در شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال رابطه معنی داری وجود دارد. یعنی عملکرد نامناسب خانواده و سطح تهیج طلبی بالا می تواند پیش بینی کننده مناسبی برای رفتارهای ضد اجتماعی در دستگیرشدگان مراسم چهارشنبه آخر سال باشد.

نتایج به دست آمده جدول شماره ۳ نشان می دهد که بین عملکرد نامناسب خانواده و رفتارهای ضد اجتماعی دستگیرشدگان مراسم چهارشنبه آخر سال رابطه معنی داری وجود دارد. این نتایج فرضیه اول تحقیق را مورد تایید قرار می دهد. نتایج حاصل از این فرضیه با یافته های گریفین و همکارانش (۲۰۰۰)، مالته (۲۰۰۷)، لارسن و همکارانش (۲۰۰۸)، براد فورد (۲۰۰۴)، بریانت و کرکنبرگ (۱۹۸۰) و مستر و همکارانش (۲۰۰۱)، به نقل از جیلت، (۲۰۰۶) همسو می باشد.

در تبیین این یافته می توان گفت طبق دیدگاه سیستمی خانواده مثل نظریه گود، هارلوک و لاونولت، ساختار خانواده می تواند عامل موثری در بروز رفتار ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال باشد. خانواده یکی از گروه هایی است که رفتار فرد را تا حدودی معین می کند و به آن شکل می دهد. بنابراین اگر اعضاء خانواده درست تربیت نیافته باشند ممکن است به کجروی گرایش پیدا کنند. محیط خانوادگی، تربیت صحیح و نظارت قوی والدین در پیشگیری از وقوع جرم فرزندان تاثیر گذار است. خانواده به عنوان رکن اصلی و حیاتی جامعه اگر وظیفه تربیتی خود را به خوبی انجام ندهد و با انواع مشکلات آلوده شود دیگر امیدی به رستگاری جامعه نیست.

همچنین نتایج به دست آمده از جدول شماره ۳ نشان می دهد که بین تهیج طلبی با رفتارهای ضد اجتماعی دستگیر شدگان مراسم چهارشنبه آخر سال رابطه معنی داری وجود دارد. نتایج حاصل از این فرضیه با یافته های روزنبوم (۲۰۰۳)، هنسب و بریویک (۲۰۰۱)، مازلوسکی و همکاران (۲۰۰۱)، مهرابی و همکاران (۱۳۸۹) و گودرزی و شیرازی (۱۳۸۴) همسو می باشد.

در تبیین این یافته می توان گفت طبق نظریه تهیج طلبی زاگرن تهیج طلبی صفتی است که با نیاز به هیجان و تجربیات تازه و پیچیده ارتباط دارد. افراد تهیج طلب با شرکت در

Archive of SID

مراسم چهارشنبه آخر سال در پی رساندن سطح پایین برپایی خود به یک سطح بهینه هستند و احتمالاً سطوح برپایی پایین آنها موجب می شود که نسبتاً ترس باشند و مرتکب رفتارهای انحرافی شوند. چنین افرادی برای رسیدن به یک سطح بهینه برپایی در جستجوی تحریک ها یا فعالیت هایی مثل رفتارهای خشونت آمیز، نقص قانون و تخریب اموال عمومی هستند که سطح برپایی آنان را افزایش دهد تا از این طریق هیجان دلخواه را افزایش دهند. به همین دلیل به نظر می رسد سطح بالای تهییج طلبی با سطح پایین اجتماعی شدن و افزایش رفتارهای ضد اجتماعی آنان همراه باشد.

طبق یافته های جدول ۴ و ۵ تحلیل رگرسیون نشان می دهد که عملکرد نامناسب خانواده و تهییج طلبی می تواند پیش بین کننده های مناسبی برای رفتارهای ضد اجتماعی شرکت کنندگان مراسم چهارشنبه آخر سال باشند. همسو با نتایج این پژوهش تامپست (۲۰۰۷) عوامل زیادی را از جمله عوامل فردی، خانواده، مدرسه، همسالان، در رفتارهای ضد اجتماعی دخیل می داند. او در پژوهشی که به بررسی پیش بین کننده های رفتار ضد اجتماعی پرداخته است دریافت که هیجان خواهی، کنترل والدینی و همسالان منحرف به عنوان پیش بین کننده های رفتار ضد اجتماعی می باشند. در تبیین این یافته می توان گفت طبق دیدگاه تالکوت پارسونز جوانان در جریان عبور از کودکی به بزرگ سالی با مشکلاتی مواجه می شوند که به دلیل ناتوانی در مقابله با این مشکلات، به رفتار انحرافی متوسل می شوند و چون هنجارهای اجتماعی خانواده را مقدس می شمارند و جوان نمی تواند خشم و نفرت خود را به این نهاد انعکاس دهد پس، آن را متوجه بیرون از خانه می کند و با دوستان مشابه خود که دارای روحیه ماجراجویی و تجربه طلبی که از ویژگی های تهییج طلبی می باشد به مقابله با هنجارهای اجتماعی بر می خیزد و به رفتارهای پرخطری نظیر تخریب اموال عمومی، بی اعتنایی به اخلاق اجتماعی و غیره دست می زند (قاسم پور، ۱۳۸۸).

پیشنهادهای

• از آنجا که فراهم کردن امنیت و احساس امنیت منحصر به یک سازمان خاص مثل نیروی انتظامی نمی باشد پیشنهاد می شود سایر نهادهای ذیربط مثل شهرداری، آموزش و پرورش، صدا و سیما و سایر نهادهای دولتی مسئله امنیت و احساس امنیت را در چنین روزی به صورت جمعی و مشارکتی مورد توجه قرار دهند.

- با توجه به اینکه خانواده و عملکرد آن از جمله روابط میان اعضای خانواده و تأثیرات متقابل آن امری مهم و قابل توجه در بروز رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال دارد. لذا پیشنهاد می شود: نهادهای مسئول، به تدوین برنامه هایی جهت آشنایی خانواده ها با ویژگی های پر خطر نوجوان و جوانان و عوارض آن بپردازند. آموزش های لازم را به خانواده ها جهت برقراری روابط صمیمانه با فرزندان شان ارائه دهند و همچنین، برای خانواده ها برنامه های مداخلاتی جهت آموزش کنترل هیجان و پرخاشگری فرزندان تدوین کنند.
- با توجه به اینکه تهییج طلبی پیش بینی کننده رفتار ضد اجتماعی می باشد و این رفتارها در چهارشنبه آخر سال باعث برهم زدن نظم و کاهش احساس امنیت در جامعه می گردد، پیشنهاد می شود: نهادها و سازمان های مختلف به خصوص شهرداری ها جهت پیشگیری از ناآرامی و رفتارهای غیر قانونی به تدوین برنامه های جذاب فراغتی در جهت ارضاء میل مخاطره جویی و هیجان خواهی نوجوانان و جوانان پرداخته و مکانی را برای تخلیه هیجان نوجوانان در چنین مراسم هایی تدارک ببینند و به جهت دهی نیروهای روانی نوجوانان به سمت مسیرهای قابل قبول اجتماعی در قالب فعالیت های گروهی نظیر برگزاری این مراسم به صورت دسته جمعی در پارک ها و مکان های عمومی.
- با توجه به اینکه بیشتر افراد شرکت کننده در این مراسم بین سنین ۱۵ تا ۱۹ سال می باشند. پیشنهاد می شود مشاوران مدارس آموزش های لازم را جهت کنترل خشم و ابراز رفتارهای ضد اجتماعی به دانش آموزان ارائه داده و توانمندی آنان را در این زمینه افزایش دهند.
- از آنجا که جوانان و نوجوانان دارای رفتارهای ضد اجتماعی در چهارشنبه آخر سال پیوسته با پلیس و قانون درگیر می شوند، پیشنهاد می شود: مشاوران و مددکاران اجتماعی وابسته به سازمان ناجا در سراسر کشور آموزش های لازم را جهت چگونگی برخورد با افراد شرکت کننده در مراسم چهارشنبه آخر سال به ماموران نیروی انتظامی ارائه دهند و ماموران نیروی انتظامی نیز در مواجهه با چنین افرادی بیشتر جهت گیری درمانی و حمایتی داشته باشد تا جهت گیری تنبیهی.
- با توجه به اینکه گروه همسالان می تواند در بروز چنین رفتارهایی نقش داشته باشد، پیشنهاد می شود پژوهش های آینده به بررسی نقش همسالان بپردازد و همچنین، نقش مدرسه، رسانه، اینترنت نیز در بروز رفتارهای ضد اجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال مورد

- ۱- شولتز، دوان و شولتز، دوان (۲۰۰۵). نظریه های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی (۱۳۸۵) چاپ هفدهم.
- ۲- عزیزی، علی، گراوند، احمد و لقائی، علی (۱۳۸۷). کنترل چهارشنبه سوری. مطالعات مدیریت انتظامی، ۳، ص: ۳۰۱-۳۲۲.
- ۳- قاسم پور، وحید (۱۳۸۸). آسیب های اجتماعی و راه های برون رفت آن. چاپ سوم، انتشارات هیمه.
- ۴- گروسی، سعیده، میرزایی، جلال و شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت). فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره دوم، ص: ۲۶-۳۹.
- ۵- گلدنبرگ، ایرنه و گلدنبرگ، هربرت (۲۰۰۷). خانواده درماني. ترجمه حمید رضا حسین شاهی برواتی و سیامک نقش بندی و الهام ارجمند (۱۳۸۹)، ویراست هشتم، انتشارات روان.
- ۶- گودرزی، محمد رضا و شیرازی، ملیحه (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین تحریک جویی و رفتار رانندگی پرخطر. مجله روانشناسی، سال نهم، شماره ۱، ص: ۳۴-۵۰.
- ۷- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۹) وندالیسم. تهران: چاپ اول، انتشارات آن.
- ۸- مهرابی، حسینعلی، کجیاف، محمد باقر و مجاهد، عزیز اله (۱۳۸۹). پیشبینی رفتارهای پرخطر بر اساس هیجان خواهی و عوامل جمعیت شناختی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. مطالعات روانشناختی. دوره ۶، شماره ۲، ص: ۱۴۱-۱۶۷.

9- Bradford, K., Barber, B. K., Olsen, J. A., Maughan, S. L., Erickson, L. D., Ward, D., etal. (2004). A multi-national study of inter parental conflict, parenting, and Adolescent functioning: South Africa, Bangladesh, China, India, Bosnia, Germany, Palestine, Colombia, and the United States. Marriage and Family Review, 35, 107-137.

10- Brown, L.M (2002). Eysenck and antisocial behavior: an analysis of the association between personality styles and problems with conduct. the Degree Doctor of Philosophy in the Graduate School of The Ohio State University.

11- Bryant, B. K. & Crockenberg, S. B. (1980). Correlates and dimensions of prosocial behavior: a study of female siblings with their mothers. Child Development, 51, 529-544.

12- Gillett, K.S (2006). Parental and religious influences on adolescent em-

pathy and antisocial behavior among Latino and Euro-American youth: an investigation of mediating and moderating effects. The Requirements for the degree of doctor of philosophy. Texas Tech University.

13- Griffin, K.W., Botvin, G.J., Scheier, L.M., Diaz, T. and Miller, N.L (2000). Parenting Practices as Predictors of Substance Use, Delinquency, and Aggression among Urban Minority Youth: Moderating Effects of Family Structure and Gender, *Psychology of Addictive Behaviors*, 14: 174–84.

14- Grotevant, H., Dulman, M., Dunbar, N., Nelson, J., Christensen, M., Fan, X., & Miller, B (2006). Antisocial behavior of adopters and non adopters: Prediction from early history and adolescent relationships. *Journal of Research on Adolescents*, 16, 105-131.

15- Hansen, E. B, & Breivik, G (2001). Sensation seeking as a predictor of positive and negative risk behaviour among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 30, 4, 627-640.

16- Larsson, H, Viding, E, Rijdsdijk, F.V & Plomin, R (2008). Relationships Between Parental Negativity and Childhood Antisocial Behavior over Time: A Bidirectional Effects Model in a Longitudinal Genetically Informative Design. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 5, 633-645.

17- Maleté, L (2007). Aggressive and Antisocial Behaviors Among Secondary School Students in Botswana: The Influence of Family and School Based Factors School. *Psychology International*, 28, 1, 90-109.

18- Maslowsky, J, Buvinger, E, Keating, D. P, Steinberg, L & Cauffman, E (2011). Cost-benefit analysis mediation of the relationship between sensation seeking and risk behavior among adolescents. *Personality and Individual Difference*, Article in Press

19- Paz, K.A (2006). A Methodological Examination of Trajectories of Antisocial Behavior. The Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy The University of Texas at Austin.

20- Rozenbloom, T (2003). Risk evaluation and risky behavior of high and low sensation and Low sensation seeker. *Social behavior & personality*, 31, 4,

21- Tompest, C (2007). Predictors of overt and covert antisocial behavior from adolescence to early adulthood. The requirements of the degree of Doctor of philosophy, the Graduate School of Wayne State University, Detroit, Michigan

22- Zuckerman, M (1994). Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking. New York: Cambridge University Press.